

6 EURÓPSKA ASOCIÁCIA PRE ŠKOLSKÚ HUDOBNÚ VÝCHOVU A SLOVENSKO

Vzťah EAS a Slovenska, ako jej členskej krajiny, považujeme za potrebné charakterizovať z oboch strán. V súvislosti s vývojom EAS si aktivita Slovenska v priebehu existencie asociácie zasluhuje svoju pozornosť. V súvislosti s vývojom situácie ohľadom hudobnej výchovy na Slovensku je potrebné sa zmieniť o miere podpory EAS týmto smerom a tiež pomenovať jej potenciál v tejto oblasti.

6.1 Slovensko ako člen Európskej asociácie pre školskú hudobnú výchovu

Slovenská republika sa k členským štátom EAS oficiálne pripojila dva roky po jej založení, v roku 1992 z iniciatívy Ireny Medňanskej z Prešovskej univerzity. Zmena režimu vo všetkých oblastiach hospodárskeho a spoločenského života po roku 1989 priniesla i na Slovensku prirodzenú snahu o inšpiráciu a pokrok podľa západných krajín, vzdelávanie nevyvímajúc.

Pre hudobnú výchovu bol prvým a najdôležitejším krokom k európskej konfrontácii seminár „Integrujúce možnosti hudby a umelecká výchova detí a mládeže“ v detskom mestečku v Zlatovciach¹⁸⁶ v októbri roku 1991, ktoré organizovala pedagogická sekcia Slovenskej hudobnej spoločnosti na čele s jej predsedom, slovenským skladateľom, Jurajom Hatríkom. Toto podujatie malo medzinárodnú účasť v zastúpení rakúskych pedagógov: rektora Mozarteu v Salzburgu – Wolfganga Roschera s manželkou Evou, ktorí prvý raz na Slovensku prezentovali koncepciu polyestetickéj výchovy¹⁸⁷, Wolfganga Hartmana z Klagenfurtu, ktorý realizoval workshop a profesora Wolfa Peschla z Viedne, ktorý predniesol príspevok o umeleckom smere Jugendstil¹⁸⁸ a jeho využití v hudobnej výchove. „Práve prednáška profesora Peschla v nemeckom jazyku, ktorá bola simultánne prekladaná germanistami, pôsobila veľmi nesúrodne a prítomní z nej mali rozpačitý dojem. Príčiny boli nielen v obsahovej nezrozumiteľnosti kvôli nepresnému prekladu, ale najmä z dôvodu, že v roku 1991 sme u nás nemali žiadne poznatky, či skúsenosti s integráciou umenia do polyestetických projektov. Spoluautorka publikácie Irena Medňanská, komunikačne zdatná v nemeckom jazyku, sa na podnet Juraja Hatríka ujala Wolfa Peschla, vidiac, že pochopil, že jeho prednáške prítomní učitelia nerozumeli.¹⁸⁹ Wolf Peschl ju následne oslovil v súvislosti s jeho misiou získavania nových stredo- a východoeurópskych krajín pre európsku spoluprácu.

Irena Medňanská a Juraj Hatrík boli v novembri toho roku pozvaní na celonárodný kongres Arbeitsgemeinschaft der Musikerzieher Österreichs (AGMÖ) pri príležitosti Mozartovho výročia vo Viedni. Tento kongres, ktorý sa v Rakúsku realizuje v periodicite troch rokov, bol vždy centrom stretávania sa celej európskej hudobno-pedagogickej špičky. Tu vo Viedni sme boli oslovení k spolupráci do novo sa konštituujucej Európskej asociácie pre školskú hudobnú výchovu, ktorá vznikla z iniciatívy nemeckých kolegov, najmä profesora Dietera Zimmerschieda. V zápätí pozval spoluautorku tejto práce na „Bundesschulmusikwoche“, ktorý bol plánovaný na apríl 1992 v nemeckom Augsburgu.

Práve Bundesschulmusikwoche v Augsburgu v roku 1992, na ktorom sa uskutočnilo prvé neformálne zasadnutie EAS s cieľom osloviť čo najviac európskych krajín, sa konalo už i s účasťou Slovenskej republiky. Slovensko teda stálo takmer od začiatku pri vzniku EAS a prostredníctvom novozískaných kontaktov bolo možné pozývať odborníkov z Európy na prednášky a konferencie aj do našej krajiny.

¹⁸⁶ Detské mestečko Zlatovce je detský domov rodinného typu pri Trenčíne.

¹⁸⁷ Koncept polyestetickéj výchovy vytvoril Wolfgang Roher na začiatku 70-tych rokov 20. storočia ako umelecký a hudobný koncept vzdelávania v zmysle rozšíreného vnímania všetkými zmyslami. Bližšie ROSCHER, W: *Polyästhetische Erziehung*. Ostfildern: DuMont Reiseverlag, 1982, 293. s. ISBN-13: 978-3770108442.

¹⁸⁸ Jugendstil – adaptácia umeleckého smeru secesia v Nemecku.

¹⁸⁹ Rozpaky slovenských učiteľov hudobnej výchovy k prednáške Wolfa Peschla boli pochopiteľné. Etymologicky slabé simultánne tlmočenie, malá informovanosť našich učiteľov o tomto umeleckom smere a kvôli socialistickému režimu aj nedostatočná praktická skúsenosť z dôvodu absencie možnosti voľného pohybu po Európe zapríčinili, že napríklad fotografie domu architekta Hundertwassera vo Viedni účastníkom nič nehovorili.

Na tomto stretnutí v Augsburgu bola Irena Medňanská vymenovaná za koordinátorku EAS pre východnú Európu, ktorej úlohou bolo v spolupráci s poľským kolegom Lechom Kolagom zmapovať v im pridelených európskych regiónoch rozsah vyučovania hudobnej výchovy v období povinnej školskej dochádzky. Zároveň sa stala členkou predstavenstva EAS a členkou ostala až do roku 2009 s úlohou šíriť povedomie o EAS v stredo- a východoeurópskom regióne.

V snahe poukázať na naše hodnoty v hudobnom vzdelávaní pozvala Irena Medňanská už v roku 1992 na česko-slovenskú konferenciu „Učebnice, učebné pomôcky a programy pre hudobnú výchovu“ nemeckých a rakúskych hudobných pedagógov – Wenera Pütza (Essen), Anitu Zuna-Kober (Halle), Wolfa Peschla (Viedeň) a Wolfganga Mastnaka (Salzburg.) Na rovnomennej konferencii v Prešove o tri roky neskôr sa zúčastnili ďalší nemeckí kolegovia – prvý prezident EAS Dieter Zimmerschied (Stuttgart) a Siegmund Helms (Kolín nad Rýnom), ktorí v kontexte témy predstavili nemecké učebnice hudobnej výchovy rôznych nemeckých vydavateľstiev.

Významným medzníkom v tomto počiatočnom procese bola konferencia European Music Council v Bratislave v októbri roku 1994¹⁹⁰. Keďže téma kongresu Value of Music in Society – The Situation of Music in the European Schools¹⁹¹ sa týkala hudobnej výchovy, zostavením programu konferencie bola poverená EAS, ktorá mala zároveň navrhnúť referujúcich z hudobno-pedagogickej obce európskych štátov. Slovensko sa predstavilo svojím systémom hudobného školstva, praktickými výkonmi študentov konzervatória v Bratislave na koncerte v Primaciálnom paláci a hudobno-výchovným projekom „Medved'ku, daj labku“ Juraja Hatríka v Detskom mestečku Zlatovce.

Ďalším významným míľnikom v histórii členstva Slovenska v EAS, ale i v histórii asociácie samotnej bol rok 1996, kedy sa uskutočnil prvý samostatný kongres EAS v Prešove v šírke, v akej poznáme kongresy EAS i neskôr.¹⁹²

Slovensko malo svojich zástupcov aj pri formovaní prvého študentského fóra EAS – na stretnutí študentov nemecky hovoriacich krajín na kongrese AGMÖ v rakúskom Toblachu v roku 2001 sa zúčastnili dvaja študenti učiteľstva kombinácie hudobná výchova – nemecký jazyk: Dávid Benkő a Mária Goliášová.¹⁹³

Študentské fórum ponúka príležitosť zúčastniť sa minimálne dvom študentom každej členskej krajiny po odporúčení národným koordinátorom. Slovensko využilo túto možnosť takmer každý rok.

Významnou mierou sa tiež Slovensko podieľalo na organizácii kongresu EAS v Prahe v roku 2005, ktorý organizačne pripravili český národný koordinátor Miloš Kodejška a Irena Medňanská. Na tomto podujatí mali možnosť prezentovania sa aj pedagógovia z katedier hudby slovenských pedagogických fakúlt.

V roku 2011 v poľskom Gdansku pribudlo k podujatiam kongresu EAS medzinárodné európske doktorandské fórum, na ktorom malo Slovensko spomedzi ôsmich krajín taktiež svoje zastúpenie, v tomto roku spoluautorkou Veronikou Kačkovičovou.

6.1.1 Slovenská sekcia Európskej asociácie pre školskú hudobnú výchovu

Slovenskú sekciu EAS zastrešuje Asociácia učiteľov hudby Slovenska (AUHS). Táto asociácia bola vytvorená v polovici 90-tych rokov po rozpade Slovenskej hudobnej spoločnosti a jej štruktúra bola vytvorená podľa vzoru Arbeitsgemeinschaft der Musikerzieher Österreichs (AGMÖ) – zahŕňala sekcie pre jednotlivé typy škôl, na začiatku existovali dve – sekcia pre hudobnú výchovu na všeobecno-vzdelávacích školách a sekcia pre základné umelecké školy. V súčasnosti jej sekcie tvoria: EAS, Sekcia vzdelávania učiteľov umeleckých škôl (VUUŠ), EMU Slovakia, EMCY Slovakia, Slovenská

¹⁹⁰ Organizácia European Music Council mala v 90-tych rokoch administratívne sídlo vo švajčiarskom meste Aarau, jej tajomníčkou bola Ursula Bally-Fahr a podpredsedom bol riaditeľ Slovenskej filharmónie Ladislav Mokry, ako jediný zástupca bývalého socialistického bloku. Práve z jeho iniciatívy sa konferencia EMC v roku 1994 uskutočnila v Bratislave.

¹⁹¹ „Hodnota hudby v spoločnosti – postavenie hudby na európskych školách“

¹⁹² Vid' podkapitolu 4.1

¹⁹³ MEDŇANSKÁ, I. ref. 187

Orffova spoločnosť (SOS), Združenie pedagógov hry na sláčikových nástrojoch – ESTA Slovakia a Združenie pedagógov hry na klavíri – EPTA Slovakia.¹⁹⁴

Sekcia EAS pre hudobnú výchovu na všeobecno-vzdelávacích školách funguje v AUHS prostredníctvom individuálneho členstva národnej koordinátorky Ireny Medňanskej.

„Na začiatkoch nášho členstva som sa snažila prostredníctvom vystúpení na konferenciách, seminároch informovať o tejto organizácii a jej cieľoch, napríklad v roku 1995 na konferencii v Banskej Bystrici s názvom 'Ako ďalej v hudobnej výchove?' som prvý raz hovorila o EAS vo vysokoškolskom prostredí aj s citovaním Charty o hudobnej výchove na všeobecno-vzdelávacích školách.“¹⁹⁵

Informovanie o činnosti tejto organizácie pokračovalo i v ďalších rokoch prostredníctvom desiatok článkov a príspevkov na rôznych seminároch, konferenciách, či iných podujatiach odborného charakteru.¹⁹⁶

Od začiatku členstva Slovenska v EAS sa však v rámci Slovenska nepodarilo vybudovať väčšiu sieť spolupracovníkov angažujúcich sa v tejto oblasti. Dôvodov môžeme predpokladať niekoľko. Dovolíme si tvrdiť, že hoci členstvo v EAS ponúka svoje výhody¹⁹⁷, účasť na kongresoch a jej podujatiach – ktoré sú ťažiskom jej činnosti – si vyžaduje určitú finančnú podporu, ktorú si člen bez podpory vzdelávacej inštitúcie alebo grantu individuálne nemusí dokázať dovoliť.

6.1.2 Webová stránka slovenskej sekcie Európskej asociácie pre školskú hudobnú výchovu

Jednou z úloh tejto práce je „informovať o činnosti EAS v tlačových a informačných médiách“, z ktorej vyplýva úloha „spravovať a inovovať slovenskú webovú stránku EAS“. Do roku 2011 informovala Irena Medňanská o činnosti EAS i prostredníctvom webovej stránky www.unipo.sk/easslovakia. V rokoch 2010 – 2011 sme s technickou podporou Michala Remiáša z Katedry hudby Univerzity Konštantína v Nitre a Centra informačných a komunikačných technológií univerzity inovovali a presunuli stránku slovenskej sekcie EAS na adresu www.eas.pf.ukf.sk/. Stránka plní informačnú funkciu o činnosti EAS a má niekoľko sekcií: „Aktuality“ prinášajú správy o konaní kongresov EAS a tiež správy z uplynulých kongresov s odkazmi na bližšie informácie.

Sekcia „EAS“ informuje o výhodách členstva v asociácii a o jej cieľoch a poslaní.

Sekcia „Aktivity“ prináša stručný prehľad o histórii asociácie a jej podujatiach – kongresoch a fórach. „EAS a Slovensko“ predstavuje nášho národného koordinátora a jeho úlohy a informácie o školského systéme a hudobnej výchove.

Sekcia „MeNet“ stručne popisuje projekt Music Education Network a uvádza priame prepojenie na webovú stránku. „Linky“ uvádzajú odkazy na hudobno-pedagogické spolky v Európe i vo svete.

¹⁹⁴ Sekcie AUHS. [online].2010.[cit. 12.12.2014] Dostupné na <<http://www.auhs.hplus.sk/>>

¹⁹⁵ MEDŇANSKÁ, I. 1996. Ako môže Európska asociácia pre školskú hudobnú výchovu pomôcť Hv na všeobecno-vzdelávacích školách na Slovensku. In *Ako ďalej v hudobnej výchove? Zborník z rovnomennej konferencie. Univerzita Mateja Bela*. Banská Bystrica, 1995/6. s. 200-205. ISBN 80-85062-74-1.

¹⁹⁶ Viď Príloha: Štúdie a príspevky o EAS vydané na Slovensku a v Čechách

¹⁹⁷ Výhody členstva v EAS – súčasť informačnej a komunikačnej siete hudobných pedagógov, študentov a vedcov, možnosť účasti na kongresoch EAS, personalizovaný prístup k webovej stránke EAS a iné – bližšie info na: <<http://www.eas-music.org/members/become-a-member/individual-member/>> [online].2012.[cit. 12.12.2011]

Obrázok 3: Webová stránka slovenskej sekcie EAS

6.2 Postavenie predmetu hudobná výchova v systéme všeobecno-vzdelávacích škôl na Slovensku

Otázka významu hudobného vzdelávania v školskom prostredí je z historického kontextu prítomná so samotným vývojom hudobnej pedagogiky na Slovensku. Štátny vzdelávací program vo svojej prílohe ISCED 2 o Hudobnej výchove z roku 2010 definuje hudobnú výchovu ako „*spoločenský, organizovaný, cieľavedomý proces hudobného rozvoja jedinca a je rozhodujúca pri odovzdaní a sprostredkovaní hudby novým generáciám, pričom zohráva dôležitú úlohu aj ako jedna z foriem realizácie tvorivosti každého človeka. Spoločná úloha predmetov vo vzdelávacej oblasti Umenie a kultúra je sprostredkovať žiakom národné a svetové kultúrne dedičstvo a takto zvýšiť všeobecnú vzdelanosť národa.*“¹⁹⁸

Podľa neho hudobnosť národa nie je výsledkom práce a činnosti niekoľkých výborných hudobných interpretov, ale predovšetkým širokej vrstvy zanietných hudobných percipientov v niekoľkých generáciách. Uvádza skutočnosť, že iba hudobná výchova na základnej škole pokrýva celú populáciu, a preto je veľmi dôležitá jej kvalita v procese výchovy človeka, keďže rozvíja estetický, citový a morálny základ osobnosti človeka s akcentom na sebauvedomovanie, porozumenie kultúrnym hodnotám Slovenska a toleranciu k iným kultúram a národom. Taktiež rozvíja hodnotovú a estetickú orientáciu žiakov.

„*V intenciách tvorivo-humánnej výchovy a vzdelávania je hlavným zámerom hudobnej výchovy optimálne formovanie osobnosti a efektívne rozvíjanie hudobnosti žiaka tak, aby si aj prostredníctvom komunikácie s hudbou vytvoril svoj progresívny a kreatívny spôsob bytia pre život v 21. storočí.*“¹⁹⁹

Stretávame sa však i s názorom, že dôležitosť hudobného vzdelania je v mnohých prípadoch nielen na Slovensku, ale i vo viacerých európskych krajinách potlačená prezentovaním dôležitosti rôznych iných predmetov, ktoré by mali byť pre život človeka užitočné viac. Vyššie spomenutý školský vzdelávací program o význame hudobnej výchovy tiež hovorí: „*Význam hudobnej výchovy a jej miesto v hierarchii vyučovacích predmetov závisí od toho, ako sa vo formovaní osobnosti jedinca uplatňuje hudobno-výchovný proces so svojimi špecifikami a ako prispeje k priblíženiu sa či k dosiahnutiu*

¹⁹⁸ Štátny vzdelávací program. *Hudobná výchova (vzdelávacia oblasť Výchova umením)*. Príloha k ISCED 2. [cit. 12.4. 2012] Dostupné na: <http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/hudobna_vychova_isced2.pdf>, s. 2.

¹⁹⁹ Štátny vzdelávací program. ref.201, s. 2.

*ideálu človeka tak, ako je definovaný v Konceptii rozvoja výchovy a vzdelávania v SR v projekte Milénium.*²⁰⁰

Dovolíme si tvrdiť, že stav hudobnej výchovy môže ovplyvňovať i miera kvalifikovanosti a odbornosti samotného učiteľa. Pri náhľade na stav kvalifikovanosti učiteľa a odbornosti vyučovania predmetu hudobná výchova na základných školách a gymnáziách v Slovenskej republike vychádzame z prieskumu *Ústavu informácií a prognóz školstva* z roku 2009, ku dňu 30.11. toho roku. Z neho vyplýva, že v na druhom stupni základných škôl je miera nesplnenej kvalifikácie pre predmet Hudobná výchova 4,1 %, v predmete Hudobná výchova pre ZŠ s vyučovacím predmetom maďarským je to 7,2 %, v predmete Hudobná výchova pre stredné školy 1,4 %.

Odbornosť učiteľov v predmete Hudobná výchova na druhom stupni ZŠ dosahuje 53,1%, v predmete Hudobná výchova pre ZŠ s vyučovacím predmetom maďarským 36,7%, v predmete Hudobná výchova na gymnáziách 74,3%²⁰¹.

Podľa pedagogičky Evy Langsteinovej, ktorá v roku 2003 reflektovala stav hudobnej výchovy vo svojom príspevku *Minulosť, prítomnosť a budúcnosť hudobnej výchovy na Slovensku*: „...ak má hudobná výchova ostať povinným predmetom, aj jej výsledky treba hodnotiť i kontrolovať. Dosiahnutie požiadaviek vyžaduje dobré personálne a materiálne zabezpečenie edukácie. To by malo podnecovať riaditeľa, aby mal takú skladbu učiteľského zboru, ktorá obsiahne odborné vyučovanie každého predmetu.“²⁰²

6.2.1 Postavenie predmetu hudobná výchova v systéme všeobecno-vzdelávacích škôl na Slovensku v komparácii s Chartou o hudobnom vzdelávaní na všeobecno-vzdelávacích školách v Európe

V základnom dokumente EAS Charta o hudobnej výchove na všeobecno-vzdelávacích školách v Európe z roku 1994 boli prezentované závažné ciele pre zabezpečenie a skvalitňovania hudobného školského vzdelávania. Hoci dokument v roku 2009 stratil svoju účinnosť, považujeme ho za vzor ideálnych podmienok pre predmet hudobná výchova v škole. Pre zaujímavosť prinášame porovnanie stavu podmienok predmetu *Hudobná výchova* na všeobecno-vzdelávacích školách na Slovensku s jednotlivými článkami Charty.

1. Zabezpečenie najmenej dvoch hodín hudobnej výchovy na všetkých stupňoch škôl.

K školskému roku 2013 – 2014 v súlade so vzdelávacími štandardmi ISCED 1 a ISCED 2²⁰³ predstavuje časová dotácia predmetu Hudobná výchova na základných a všeobecných školách v ročníkoch 1.- 7. jednu hodinu týždenne. V ročníkoch 8. a 9. je hudobná výchova spolu s výtvarnou a dramatickou výchovou zlúčená do predmetu *Výchova umením*²⁰⁴ s časovou dotáciou pol vyučovacej hodiny týždenne. Táto časová dotácia bola uvedená do platnosti zákonom č. 245/2008 o výchove a vzdelávaní. Za pozornosť stojí úvaha, či v tomto integrovanom predmete s uvedenou časovou dotáciou je spojenie oboch predmetov efektívne a obom predmetom venovaný priestor, aký potrebujú.

Jednou z možností, aby si aj v tejto nepriaznivej časovej dotácii zachovala hudobná výchova svoje dôstojné postavenie je možnosť formulovaná v Prílohe ISCED 2 pre 8. a 9. ročník – *Výchova umením* a to: „Škola môže pridaním voliteľných hodín v Školskom vzdelávacom programe:

- a) *akcentovať niektorý z aspektov umeleckej edukácie podľa vlastných podmienok a zámerov*

²⁰⁰ Štátny vzdelávací program. ref. 201, s. 2.

²⁰¹ *Tabuľka 22: Odbornosť vyučovania na 2. stupni ZŠ podľa vyučovacích predmetov k 30.11.2009.* [online]. 2009. [cit. 12. 4. 2012] Dostupné na: <<http://www.uips.sk/sub/uips.sk/images/JE/kvalif2009/kval2009.pdf>> s. 144-145.

²⁰² LANGSTEINOVÁ, E. *Minulosť, prítomnosť a budúcnosť hudobnej výchovy na Slovensku.* [online]. 2003. [cit. 9.4. 2012] Dostupné na: <<http://epedagog.upol.cz/eped1.2003/mimo/clanek04.htm>>.

²⁰³ Štátny vzdelávací program ISCED 1. [online]. 2008. [cit. 20.9.2010] Dostupné na: <http://www.statpedu.sk/documents//16/vzdelavacie_programy/statny_vzdelavaci_program/isced1_jun30.pd>.

²⁰⁴ Štátny vzdelávací program. ref 201, s. 18.

b) rozšíriť a prehĺbiť záber do jednotlivých námetových okruhov“²⁰⁵, čo však nemôžeme chápať ako nariadenie.

Predpokladá sa, že význam a opodstatnenosť predmetu Výchova umením na základnej škole bude po niekoľkých rokoch od zavedenia do praxe prehodnotený.²⁰⁶

2. Zabezpečenie hudobnej výchovy v materskej škole.

Podľa Štátneho vzdelávacieho programu ISCED 0 z roku 2008: „Predprimárne vzdelávanie sa realizuje prostredníctvom organizačnej formy – edukačnej aktivity“, ktorej súčasťou je i hudobná výchova, pričom „učiteľ umožňuje dieťaťu čo najviac slobodného prejavu (najmä pozitívneho), napr. rečového, pohybového, hudobno-pohybového, výtvarného, dramatického, hudobno-dramatického, atď.“²⁰⁷

3. Zriadenie odborných učební na školách.

V treťom bode sa hovorí o zriadení odborných učební na školách. Situácia na slovenských školách je rôzna, stretávame sa jednak s existenciou špeciálnych učební s dostatočným vybavením, no i s takými prípadmi, kedy táto situácia uspokojivo vyriešená nie je. Podľa skúseností z povinnej pedagogickej praxe študentov hudobnej výchovy a ich didaktických vedúcich môžeme konštatovať zlepšenie situácie v tomto bode vďaka získavaniu prostriedkov z rôznych projektov. Naplnenie tohto bodu podľa vzoru Charty je však predovšetkým závislé na aktivite a záujme učiteľa hudby na danej škole, finančné prostriedky, ako ukazuje prax ostatných rokov, sú zvyčajne až druhoradé.

4. Zriaďovanie škôl s rozšíreným vyučovaním hudobnej výchovy.

Slovenská legislatíva umožňuje výchovu a vzdelávanie detí alebo žiakov s nadaním v školách zameraných na rozvoj umeleckého nadania, ale v praxi sú to len ojedinelé príklady²⁰⁸. Na Slovensku je pre rozvoj umeleckého nadania a talentu systém základných umeleckých škôl, ktoré svojou koncepciou sú v takom rozsahu ojedinelé v Európe. Hoci nepokrývajú celú školskú populáciu boli pri poslednej školskej reforme v r. 2008 zaradené do zákona o školách.

Z príkladov existencie rozšíreného vyučovania HV v školskom roku 2011/2012 na Slovensku uvádzame Základnú škola s materskou školou na Českej ulici v Bratislave²⁰⁹, (rozšírené vyučovanie HV v ročníkoch 1. – 4.) a Základnú školu Gejzu Dusíka v Galante (rozšírené vyučovanie HV v ročníkoch 1. – 6.)²¹⁰ Vzdelávanie v hudobnej oblasti na stredných všeobecno-vzdelávacích školách na Slovensku umožňuje vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č.80/1991 Zb. o stredných školách v neskoršom znení vyhlášky MŠV SR č.52/1993 Z.z. o stredných školách, ktorá ho mení a dopĺňa a legislatívne schvaľuje študijný odbor gymnázium – Umelecká výchova 7902 5 81.²¹¹

²⁰⁵ Štátny vzdelávací program. ref. 201, s. 18.

²⁰⁶ V roku 2012 realizoval Štátny pedagogický ústav prvú etapu diskusie na túto tému elektronickou formou. V r. 2014 došlo k revízií ŠVP, pracovné skupiny vytvorili na základe vážnych pripomienok učiteľov z praxe a didaktikov z učiteľských katedier hudby revíziu týchto programov, aby sa hudobná a výtvarná výchova vrátili do 8. a 9. ročníka ZŠ ako samostatné predmety. Žiaľ, hoci sa „vybojoval“a samostatná hodina hudobnej výchovy do 8. ročníka (do 9. ročníka ýžial nie), do 31.12. 2014 nebol tento návrh schválený a teda platí pôvodné.

²⁰⁷ HAUSER, J. Štátny vzdelávací program ISCED 0 – predprimárne vzdelávanie. [online]. 2008. [cit 20.9.2014] Dostupné na: <<https://www.statpedu.sk>>

²⁰⁸ Základné školy s rozšírenou hudobnou výchovou sa riadia *Učebnými osnovami pre rozšírené vyučovanie hudobnej výchovy v 1.-4. ročníku ZŠ*, ktorých autorkou je prof. E. Langsteinová. Z jej iniciatívy, aj jako vedúcek katedry hudobnej výchovy na Pedagogickej fakulte UMB v Banskej Bystrici fungovala niekoľko rokov v ZŠ s rozšírenou hudobnou výchovou na Kuzmínyho ulici. .

²⁰⁹ *Základná škola s materskou školou, Česká 10, Bratislava*. [online]. 2012. [cit 17.9.2011] Dostupné na: <<http://www.zsceska.sk/>>.

²¹⁰ *Základná škola Gejzu Dusíka v Galante*. [online]. 2011. [cit 17.9.2011] Dostupné na: <<http://www.zsdusikaga.edu.sk/Info.htm>>. Táto škola mala dlhé roky svojho patróna profesora Ladislava Daniela, ktorý prezentoval v Olomouci koncept rozšírenej Hv v 10. – 90. rokoch 20. storočia.

²¹¹ *Vyhláška Ministerstva školstva, mládeže a športu Slovenskej republiky z 30. januára 1991 o stredných školách*. [online]. 2006. [cit 2.3.2012] Dostupné na: <http://dsu.kapitula.sk/html/data/d_vzp/80_1991.pdf> s. 21.

V školskom roku 2011/2012 zameranie gymnázium – Umelecká výchova 7902 5 81 s možnosťou rozšíreného hudobného vzdelávania poskytujú školy: Gymnázium Alkana v Bratislave, Súkromné gymnázium PinkHarmonyAcademy vo Zvolene a Gymnázium Mikuláša Kováča v Banskej Bystrici.²¹²

5. Zavedenie hudobnej výchovy na stredných všeobecno-vzdelávacích školách.

Hudobná výchova, respektíve výchova k hudbe na všeobecno-vzdelávacích stredných školách je implementovaná v integratívnom predmete Umenie a kultúra. Podľa ISCED 3A z roku 2009: „Vyučuje sa v 1. – 4. ročníku vyššieho sekundárneho vzdelávania. Nadväzuje na predmet *Výchova umením v tej istej oblasti, ktorá sa vyučuje v 8. a 9. ročníku nižšieho sekundárneho vzdelávania. Predmet umenie a kultúra integrálne spája percepciu globálnych javov života s hlavnými umeleckými druhmi, svetom kultúry, životným štýlom. Rozvíja tvorivé myslenie zručnosti a návyky žiakov, formuje ich vlastné názory a hodnotové postoje.*“ Oblasť vzdelávania hudbe je zahrnutá v cieľoch predmetu: „rozišovanie hlavných umeleckých druhov, reflexia svojich estetických zážitkov; kultivovaná vizuálna, akustická, jazyková a pohybová gramotnosť, schopnosť kreatívneho vyjadrovania myšlienok, skúseností a emócií prostredníctvom rôznych médií; práca s informáciami o významných umeleckých dielach a tendenciách z európskej tradície, a informáciami o typických dielach vybraných iných kultúrnych tradícií; porozumenie súčasnej umeleckej a kultúrnej tvorbe“ a ďalších.²¹³ V tomto smere Slovensko zaostáva za Českou republikou, kde je hudobná výchova na gymnáziu aje možná aj ako materitný predmet.

6. Zriaďovanie hudobných súborov na všetkých školách.

Zriaďovanie hudobných súborov na všeobecno-vzdelávacích školách je umožnené v rámci záujmových krúžkov jednotlivých škôl, ktoré môžu mať rôzne zameranie (spevacke zbory, folklórne súbory, či školské kapely populárneho, či rockového žánru a podobne). V tomto smere je na Slovensku nastavený systém *vzdelávacích poukazov* pre mimovyučovaciu činnosť, kde veľký priestor je vyplnený práve rôznymi formami hudobných aktivít.

7. Umožnenie záverečnej skúšky z hudby.

Naplnenie bodu o umožnení záverečnej skúšky z predmetu hudba na všeobecno-vzdelávacích školách súvisí s existenciou gymnázií s rozšíreným vyučovaním hudobnej výchovy, ktorú sme popísali v bode 4. Na uvedených školách existuje možnosť záverečnej skúšky z hudby. Na stredných všeobecno-vzdelávacích školách je možné vykonať maturitnú skúšku z integratívneho predmetu Umenie a kultúra.

8. Výchova kvalifikovaných učiteľov hudobnej výchovy.

K akademickému roku 2011 –2012 zabezpečuje vzdelávanie učiteľov hudby 8 vysokých škôl na Slovensku.²¹⁴ Vzdelávanie učiteľov hudobnej výchovy sa realizuje v študijnom odbore 1.1.3 *Učiteľstvo umelecko-výchovných a výchovných predmetov* v študijnom programe *Učiteľstvo hudobného umenia*.

²¹² *Sieť stredných škôl Slovenskej republiky (časť: gymnáziá, konzervatóriá, stredné odborné školy, spojené školy, strediská praktického vyučovania a pracoviská praktického vyučovania)*. [online]. 2011. [cit 2.3.2012] Dostupné na: <http://www.minedu.sk/data/USERDATA/RegionálneSkolstvo/SSaSZ/siet_strednych_skol.pdf>.

²¹³ *Umenie a kultúra ISCED 3A. 1. upravená verzia*. [online]. 2009. [cit 17.1.2012] Dostupné na: <https://www.iedu.sk/vyucovanie_a_studium/vyucovacie_predmety/xKatalog_Dokumenty/Umenie%20a%20kult%C3%BAra%20ISCED%203A.pdf>.

²¹⁴ Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Katolícka univerzita Ružomberok, Prešovská univerzita Prešov, Univerzita Komenského Bratislava, Žilinská univerzita v Žiline, Trnavská univerzita v Trnave, Univerzita Mateja Bela Banská Bystrica, Univerzita J. Selyho Komárno.

6.3 Európska asociácia pre školskú hudobnú výchovu – jej prínos a potenciál pre školskú hudobnú výchovu na Slovensku

V prípade otázok a riešenia problémov hudobnej výchovy smie každá členská krajina počítať s podporou EAS. Návrhy predkladané ministerstvám vzdelávania alebo príslušným orgánom smú iniciovať národní koordinátori s podporou EAS.

Hoci EAS nemôže národným ministerstvám alebo príslušným orgánom nariadiť plnenie stanovených cieľov, smie podporovať hudobných pedagógov v ich presadzovaní.

V roku 2009 sa hudobno-pedagogická verejnosť na Slovensku nesúhlasne vyjadrila k redukcii predmetu Hudobná výchova, ktorá nastala zavedením integratívneho predmetu Výchova umením do 8. a 9. ročníka ZŠ v časovej dotácii pol vyučovacej hodiny týždenne. Na medzinárodnej konferencii „Kultúra – Umenie – Vzdelávanie“ v Banskej Bystrici v júni 2009 sformulovali protestné memorandum adresované ministrovi školstva Jánovi Mikolajovi, zároveň sa obrátili na pomoc EAS, ktoré sa touto problematikou zaoberalo na zasadnutí predstavenstva na kongrese EAS v Talline v tom istom roku. EAS vyjadrila po prerokovaní svoje podporné stanovisko a memorandum bolo podpísané vtedajším prezidentom Franzom Niermannom.

Memorandum deklaruje názor, že zrušenie predmetu Hudobná výchova v 8. a 9. ročníku ZŠ, alebo redukcia integratívneho predmetu Výchova umením na pol vyučovacej hodiny týždenne je v protiklade s myšlienkami dokumentu MILÉNIUM. Memorandum sa nesúhlasne vyjadruje k takejto situácii, požaduje jej nápravu s odvolávaním sa na odôvodnenia svojho názoru.²¹⁶ Ministerstvo školstva Slovenskej republiky odpovedalo v zastúpení generálneho riaditeľa Petra Juráša. V svojej odpovedi sa odvoláva na relevantnosť predmetu Výchova umením, ktorý zostavoval tím odborníkov počas rokov 2007 a 2008. Štátny pedagogický ústav svoje vyjadril stanovisko tvrdením, že po 4 rokoch od zavedenia predmetu Výchova umením v časovej dotácii pol vyučovacej hodiny týždenne, budú poznatky z uskutočňovania štátneho vzdelávacieho programu vyhodnotené, čo vytvorí možnosť ich korekcie.²¹⁷

Keďže EAS ako profesijná organizácia nemôže zasahovať do právomocí národných ministerstiev, očakávaná, že sa národné ministerstvá školstva budú snažiť o naplnenie článkov *Charty o hudobnej výchove na všeobecno-vzdelávacích školách*, kým bola v platnosti, ostali v mnohých krajinách ako aj na Slovensku nenaplnené. Na druhej strane v krajinách ako Slovinsko a Turecko nadobudla Charta svoju vážnosť a rešpekt zo strany príslušných ministerstiev a orgánov.

Význam EAS pre slovenskú školskú hudobnú výchovu teda spočíva najmä v jej informačnej funkcii:

- a. v snahe o skvalitňovanie hudobnej výchovy prináša vo formulácii tém svojich kongresov úvahy o aktuálnych otázkach v oblasti hudobného vzdelávania a ponúka inšpiráciu pre ich analýzu a riešenie;
- b. pomáha spoznávať a vysloviť aktuálne problémy týkajúce sa hudobno-pedagogickej praxe v Európe;
- c. vďaka vytvoreniu siete pedagógov v rámci Európy ponúka spoznanie hudobných školských systémov v krajinách Európy a tým inšpiráciu pre obohatenie vlastnej vzdelávacej koncepcie; zároveň tým otvára možnosť spolupráce v oblastiach študentskej mobility;
- d. poskytuje informácie o jednotlivých hudobno-pedagogických systémoch, hudobnom vzdelávaní žiakov, ale i príprave budúcich učiteľov hudby v Európe vo verejne dostupnom projekte, na ktorom EAS participovalo, s názvom Music Educational Network – MeNet²¹⁸;

²¹⁵ *Portál vysokých škôl*. [online]. 2012. [cit 17.1.2012] Dostupné na: <<http://www.portalvs.sk/sk/informacie-o-vysokych-skolach>>.

²¹⁶ Vid' Príloha: *Memorandum*.

²¹⁷ Vid' Príloha: Odpoveď ministerstva školstva Slovenskej republiky.

²¹⁸ Dostupné na: <www.menet.info>2010. [cit. 2.5.2012].

- e. prostredníctvom študentského fóra EAS predstavuje inšpiráciu do praxe pre budúcich učiteľov hudobnej výchovy, ktorí týmto dostávajú príležitosť k vytvoreniu medzinárodnej študentskej komunity ako platformy pre učenie sa od seba navzájom, vzájomnú podporu, motiváciu a inšpiráciu do praxe;
- f. prostredníctvom doktorandského fóra predstavuje možnosť prezentácie študentov doktorandského štúdia z oblasti didaktiky hudby na medzinárodnej úrovni;
- g. prináša informácie o svojej činnosti a riešení aktuálnych problémov v oblasti hudobného vzdelávania a hudobnej výchovy prostredníctvom tlačových materiálov, centrálnej internetovej stránky EAS www.eas-music.net, správ v tlači a regionálnych stránok EAS;
- h. na regionálnej úrovni prináša informácie o svojej činnosti prostredníctvom slovenskej webstránky www.eas.pf.ukf.sk.